

Det kongelige kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref: 16/138-
Bergen, 11.04.2016

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid - Høringsvar til rapporten «Kunnskapssektoren sett utenfra»

Vi viser til departementets brev av 11.01.16 om høring av rapport om organiseringen av de sentraladministrative oppgavene i kunnskapssektoren.

Programstyret merker seg at arbeidsgruppen mener at virksomheter som produserer tjenester i størst mulig grad bør samles og at den tilrår at alle 1-4-4-organene, NSD, Uninett, SiU og NOKUT skal inngå i et nytt forvaltningsorgan.

I Lov om universiteter og høyskoler har kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning vært sidestilt siden 1995. Loven fastslår at kunstnerisk utviklingsarbeid er en av hovedoppgavene for kunstutdanning innen UH-sektoren, og at kunstnerisk utviklingsarbeid er en faglig forutsetning for kunstutdanning på høyere nivå, slik andre former for forskning er det for andre fagområder. For kunstutdanningene handler dette om å drive kunnskapsutvikling på kunstnerisk grunnlag, styrke fagmiljøenes innsikt, kunnskap og bevissthet om innhold, metoder og kontekst i kunstneriske prosesser, og artikulere dette internt og eksternt.

PKUs formål er å stimulere til og legge til rette for at det gis utdanning innen kunstnerisk utviklingsarbeid på høyeste nivå (tilsvarende Ph.D.), og at fagmiljøene styrker sin kompetanse i kunstnerisk utviklingsarbeid. PKU fordeler stipendiatstillinger og prosjektmidler til institusjoner i sektoren. Prosjektene som finansieres skal få fram resultat på høyt nivå og med nasjonal og internasjonal relevans.

Programstyret er et faglig sammensatt styre med god kjennskap til kunstnerisk utviklingsarbeid og med en tverrfaglig representasjon fra de kunstfaglige utdanningsinstitusjonene. Programstyret har ansvaret for Stipendiatprogrammets seminar og samlinger, som utgjør den felles obligatoriske del av forskerutdanningen i kunstfag. Programstyret har et godt samarbeid med institusjonene knyttet til denne oppgaven og ser på nærheten til institusjonene og fagmiljøene gjennom PKUs vedtekter og organisering som avgjørende for at virksomheten er så vellykket. Dersom departementet viderefører ordningen med 1-4-4-organ ser Programstyret dette som en tjenlig og ønskelig måte å organisere PKU.

Programstyret kan ikke se at PKU naturlig hører hjemme i det foreslåtte forvaltningsorganet for administrative tjenester. PKU er ikke en produsent av administrative tjenester. Departementets arbeidsgruppe viser til at virksomheter som har særskilt behov for faglig eller økonomisk uavhengighet, eller som har særskilt behov for den tilleggskompetansen og kontroll et styre kan gi, bør ha styre. Programstyret er av den oppfatning at PKUs krav til faglig uavhengighet er av en slik art at virksomheten bør videreføres som egen enhet og med eget faglig sammensatt styre.

Programstyret ser at Program for kunstnerisk utviklingsarbeid er for lite til å kunne omgjøres til et eget forvaltningsorgan underlagt Universitets- og høyskoleavdelingen. Departementets arbeidsgruppe viser til at KD har to underliggende virksomheter på forskningsområdet: Forskningsrådet, og de nasjonale forskningsetiske komiteer (FEK) og foreslår at FEK sine sekretariatsoppgaver blir vurdert lagt til Forskningsrådet. Programstyrets ledelse har hatt møte med Forskningsrådets ledelse. Begge parter ser at PKU's virksomhet er parallell til

Forskningsrådets og at det ligger muligheter til å styrke PKU's rådgivningsfunksjoner ved en tettere kobling til Forskningsrådet. Som et alternativ til en videreføring som 1.4.4.-organ ber Programstyret departementet vurdere om det kan være hensiktsmessig å videreføre PKU med Prosjektprogrammet som en egen enhet innenfor Forskningsrådet og at Stipendiatprogrammet videreføres som en nasjonal forskerskole i skapende og utøvende kunstfag gjennom et nasjonalt samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og med finansiering gjennom PKU.

Oppsummerende konklusjon:

1: Programstyret er av den oppfatning at PKUs krav til faglig uavhengighet er av en slik art at virksomheten bør videreføres som egen enhet og med eget faglig sammensatt styre. Dersom departementet viderefører ordningen med 1-4-4-organ ser Programstyret dette som en tjenlig og ønskelig måte å organisere PKU.

2: Programstyret ber departementet vurdere om det kan være hensiktsmessig å videreføre PKU med Prosjektprogrammet som en egen enhet innenfor Forskningsrådet.

Vedlagt er Programstyrets strategiplan for 2016-2020 som Programstyret vedtok i møte 11.04.2016.

Cecilie Broch Knudsen
styrets leder

Geir Strøm
adm. leder

Vedlegg:
PKUs strategiplan

Strategiplan 2016 - 2020

Plattform for kunstnerisk utviklingsarbeid

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) er Norges viktigste finansieringskilde for kunstnerisk utviklingsarbeid og er et fellestiltak for de skapende og utøvende kunstfagene. Programmet støtter prosjekter ved norske universitet og høyskoler som har kunstnerisk praksis som kjerne for aktivitetene, og det sikrer et unikt tilbud for forskerutdanning. Programmet tilfører sektoren kompetanse, er en nasjonal faglig arena og bidrar aktivt i utviklingen av faglig kvalitet. Kunstnerisk utviklingsarbeid som en parallell til vitenskapelig forskning er nedfelt i lovverket som et felles mål for institusjonene innen høyere utdanning i Norge. PKU er et unikt program i internasjonal sammenheng og en pådriver for feltet kunstnerisk utviklingsarbeid.

Programstyret er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet og er et faglig sammensatt styre med høy kompetanse i kunstnerisk utviklingsarbeid og med en tverrfaglig representasjon fra de kunstfaglige utdanningsinstitusjonene.

Programmet forvalter den norske plattformen for kunstnerisk utviklingsarbeid gjennom styrets retningslinjer for virksomheten og praktiseringen av disse. Virksomheten omfatter Prosjektprogrammet og Stipendiatprogrammet. Programstyret har årlig 39 mill. NOK til rådighet. Stortingsmeldingen «*Konsentrasjon for kvalitet - strukturreform i universitets- og høyskolesektoren - Meld.St. 18 (2014-2015)*», stiller skjerpede krav til kvalitet, størrelse og stabilitet i utdanningsmiljøene. Programstyret forutsetter at regjeringens ambisjon om å utvikle verdensledende fagmiljø også omfatter de kunstfaglige miljøene.

Drivkraft for faglig utvikling

Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid (NRKU) står samlet bak at kunstnerisk utviklingsarbeid

- genererer kunnskapsutvikling på kunstnerisk grunnlag
- artikulere og tematiserer faglige spørsmål gjennom kunstnerisk praksis og refleksjon
- utvikler og utfordrer et bredt spekter av uttrykks- og dokumentasjonsformer
- etablerer arenaer for faglig deling både for prosess og resultat
- kvalifiserer refleksjon i institusjonene gjennom faglig kontekstualisering og kritisk drøfting
- bidrar til og utfordrer kunstnerisk praksis og kunstfeltets diskurser
- styrker kunstnerisk kompetanse i samfunnet

Kunstnerisk utviklingsarbeid er en parallell til grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid og det rommer hele spekteret av forskning og utviklingsarbeid for fagområdet kunst. I kunstnerisk utviklingsarbeid står kunstutøvelsen i sentrum.

PKU er en drivkraft for faglig utvikling. Prosjektprogrammet er en parallell til Norges forskningsråds ulike støtteordninger. Det er en viktig mekanisme for å finansiere kunstnerisk utviklingsarbeid i og på tvers av institusjonene. Gjennom prosjektprogrammet stimulerer PKU den faglige utviklingen ved institusjonene. Både institusjonene og programstyret har tatt til orde for at denne rollen bør styrkes gjennom økte rammer til programmet. For å sidestille kunstnerisk utviklingsarbeid med annen forskning, vil programstyret arbeide for en statlig opptrappingsplan for kunstnerisk utviklingsarbeid, og en dobling av den årlige budsjettrammen til programmet.

Forskerutdanning på kunstfeltet

Stipendiatprogrammet regnes som likeverdig med doktorgradsprogram, men gir i dag ikke gradsuttelling for fullført prosjekt. Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid (NRKU) foreslår at det opprettes institusjonelle ph.d.-grader i skapende og utøvende kunsthøgskoler og at Stipendiatprogrammet videreføres som en nasjonal forskerskole, driftet av PKU. Utdanningen vil da få en klar forankring ved institusjonene, på linje med andre utdanningsløp. Programstyret støtter omdanningen av stipendiatprogrammets felles opplæringsdel til en forskerskole som institusjonene og PKU samarbeider om. Kunst på høyt internasjonalt nivå er fortsatt det viktigste mål for utdanningen. Institusjonenes forskrifter for ph.d.-graden må utformes slik at kunstutøvelsen står i sentrum og sikrer at utdanningen forblir attraktiv for de beste talentene. De norske ph.d.-utdanningene og samarbeidet i forskerskolene skal være et forbilde for andre doktorgradsprogram i skapende og utøvende kunst.

De små fagmiljøene i kunst ved mange utdanningsinstitusjoner har sitt nasjonale kontaktpunkt gjennom programmets aktiviteter. Programmet samler stipendiater innenfor et vidt fagspekter og bygger fellesskap på tvers av fag og institusjonsgrensener. Selv i en framtid med større institusjoner vil mange av de kunstfaglige miljøene være små enheter. Stipendiatprogrammet disponerer i dag 26 stillinger fordelt på 12 fagmiljø med ulik institusjonell forankring i en felles forskerutdanning. De siste årene har institusjonene bidratt betydelig til vekst i programmet ved å disponere egne midler til finansiering av stipendiatstillinger. Finansiering gjennom PKU er avgjørende for å sikre volum og konkurranse i forskerutdanningen. Programstyret mener at finansieringen av stipendiatstillinger gjennom PKU bør bygges opp slik at PKU disponerer minst 45 stipendiatstillinger for nasjonal fordeling.

Strategi og tiltak 2016 - 2020

Programmet skal bidra til at regjeringens sektormål oppnås og arbeider for at kunstnerisk utviklingsarbeid ved norske høgskoler og universitet oppnår internasjonal anerkjennelse. Regjeringen har gitt programstyret mandat for virksomheten og strategien er utformet med dette som utgangspunkt.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid skal virke for at universitet og høgskoler utfører kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt nivå og er aktive og synlige internasjonalt

Regjeringen har ambisjon om at Norge skal bli et av de mest innovative landene i Europa og skriver i sine sektormål for forskning og utdanning at landet trenger utdanning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid som samspiller med omverdenen.

Det norske programmet er internasjonalt orientert og anerkjent. Den norske plattformen for kunstnerisk utviklingsarbeid med klar forankring i kunstnerisk praksis, skal påvirke fagutviklingen internasjonalt.

Prosjektstøtte fra PKU har betydning for rekruttering og for utvikling av forskningskulturen på de norske kunstfaglige institusjonene/fagmiljøene. Institusjonenes ansvar for gode arbeidsvilkår og kvalitet i prosjektene er nedfelt i retningslinjene for programmene. Prosjektene som støttes fra PKU, representerer lokalt forankret kunnskapsutvikling, og stipendiatene er viktige faglige ressurser i sine fagmiljø. Stipendiatene får utviklingsmuligheter, utover det den enkelte institusjon kan gi, gjennom de tverrfaglige aktiviteter og det nettverk PKU legger til rette for.

PKU skal støtte prosjekter som fremmer internasjonalt samarbeid gjennom prosjektdeltakelse og utveksling av personale. Samtidig må institusjonene søke å utnytte andre finansieringsmuligheter som er rettet inn mot internasjonal utveksling.

Mål:

- *PKU skal verne om programmets kjerneaktiviteter og unike internasjonale plassering gjennom å stille høye krav til kunstnerisk virksomhet som innvilges støtte*
- *PKU skal gjennom prosjektprogrammet være en sentral og samlende aktør i det å finansiere og fremme kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge*
- *PKU skal se styrking av institusjonenes egne forskningsmiljø i sammenheng med tildeling av prosjektmidler og stipendiatstillinger*
- *PKU skal støtte opp om prosessene for å etablere institusjonelle ph.d.-grader og omdanningen av stipendiatprogrammets opplæringsdel til en forskerskole som PKU og institusjonene samarbeider om*
- *PKU skal være internasjonalt synlig og bidra til ny og grensesprengende kunnskap i en internasjonal kontekst*

Tiltak:

- *Programstyret skal fremme kunstnerisk utviklingsarbeid ovenfor beslutningstakere nasjonalt og arbeide for å realisere en statlig opptrapping for finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid*
- *PKU skal delta i etableringen og driften av forskerskolen i utøvende og skapende kunstfag og sikre at Stipendiatprogrammet videreføres inntil alle fagområder er dekket av ph.d.-grader*
- *PKU vil utarbeide et forslag til hvordan en ekstern evaluering av programmet bør legges opp og starte et forprosjekt*
- *PKU skal styrke samarbeidet med Norges Forskningsråd og stimulere institusjonene til å utnytte NFRs kompetanse og støtteordninger for søknader mot NFR og EU*
- *PKU skal bistå institusjoner som søker mobilitetsfinansiering fra EU, ved å tilrettelegge forskerskolen for internasjonal deltakelse*
- *PKU skal delta aktivt i internasjonale miljø for kunstnerisk utviklingsarbeid*

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid skal bidra til å fremme refleksjon og innsikt basert på kunstnerisk praksis

PKU gir prosjektfinansiering basert på kvalitet og åpen konkurranse. Programstyret legger vekt på at institusjonene og de prosjektansvarlige også tar kjønnsperspektiv og etiske problemstillinger inn i all kunstnerisk praksis.

Programmet har tilført sektoren en kultur for bruk av fagfelleevaluering som et viktig element i kvalitetsutviklingen i institusjonene. Programmet har kvalitetskrav som bidrar til å styrke fagmiljøenes innsikt, kunnskap og bevissthet om metoder, etikk og kontekst i kunstneriske prosesser og som skaper en diskurs omkring dette.

PKU bidrar til utvikling av språk basert på innsikt og erkjennelse som det bare er mulig å utvikle fra innsiden av den kunstneriske praksis. Dette styrker den diskursive dimensjonen av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge.

PKU har krav til eksplisitt refleksjon fastsatt i retningslinjene. Stipendiatene må dokumentere sin refleksjon og prosess som del av sluttbedømmelsen av prosjektet. Prosjekt med støtte fra prosjektprogrammet er forpliktet til å søke internasjonal publisering. Både stipendiater og prosjektledere skal gjøre sine arbeider offentlig tilgjengelige og utsette sine arbeider for kritisk dialog og tilbakemelding fra fagfeller.

PKU gir et viktig bidrag til hele kunst- og kulturfeltet. Tidligere stipendiater har i dag stillinger i og utenfor utdanningsinstitusjonene eller er etablerte som profesjonelle kunstnere i det frie kunstfeltet. PKU har krav til at prosjektene som støttes, har etablert kontakt og samarbeid med andre høyere utdanningsinstitusjoner eller eksterne kunstmiljø og kunstscener med faglig spisskompetanse, produksjons- eller visningsressurser. Aktivitetene i programmet har dermed ringvirkninger langt ut over norske høyskoler og universitet.

I løpet av de siste årene har institusjonene fått et større ansvar for Stipendiatprogrammet. Etableringen av institusjonelle ph.d.-grader og den nasjonale forskerskolen i skapende og utøvende kunstfag innebærer en ny stor og ønsket omlegging av programmet. For PKU medfører dette at vekten flyttes over på prosjektprogrammet. PKU ser dette som et godt utgangspunkt for oppstart av en plan for opptrapping av de kunstfaglige miljøene. Programstyret mener at prosjektprogrammet bør ha rom for å finansiere enkeltprosjekter som for en treårsperiode ligger i størrelsesorden 10 - 15 mill NOK.

Mål:

- *Prosjektprogrammets bevilging skal trappes opp til 30 mill NOK per år*
- *Prosjektene skal ha en internasjonal rekkevidde*
- *PKU skal bidra til utvikling av et norsk kunstfaglig fagspråk*
- *PKU skal skape en tradisjon for kvalifisert kritisk refleksjon*
- *PKU skal tydeliggjør at kunst har samfunnsrelevans og bidrar til innovasjon og omstilling*

Tiltak:

- *PKU skal benytte internasjonalt faglig sterke sakkyndige i søknadsvurderingene*
- *PKU skal se på bevissthet om kjønnsperspektiv i kunsten som en verdi og kjønnsbalanse i organiseringen som et kvalitetstrekk i prosjekter som støttes*
- *PKU skal bidra til fokus på etikk i kunstneriske kontekster og refleksjoner*
- *PKU skal ha krav til at kunstnerisk utviklingsarbeid formidles åpent og er gjenstand for fagfelleevaluering*

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid skal stimulere til tverrkunstnerisk kommunikasjon og være møtested for de kunstfaglige utdanningsmiljøene

De skapende og utøvende kunstfagene omfatter hele kunstfeltet. PKU har, som operatør for Stipendiatprogrammet, en viktig funksjon som faglig arena for å utvikle et bredt nasjonalt fagmiljø. PKU skaper tverrfaglige møteplasser og styrker kontakten mellom de ulike deler av kunstfeltet og utdanningsinstitusjonene. PKU ser et ansvar for å løfte fram felles problemstillinger og tematikk som fagmiljøene må jobbe videre med lokalt og som står sentralt i alt kunstnerisk utviklingsarbeid.

Programmet skal bidra til å styrke formidling av kunstnerisk utviklingsarbeid. Formidling skal skje både i kunst-, forsknings- og utdanningsmiljøene, og til allmenheten. PKU skal stimulere til internasjonal presentasjon og fagfellevurdert publisering av norsk kunstnerisk utviklingsarbeid. PKU skal legge til rette for dokumentasjon og registrering av kunstneriske utviklingsarbeid.

Mål:

- *Programstyret skal synliggjøre programmets mål og aktiviteter internasjonalt*
- *PKUs arenaer for kunstnerisk utviklingsarbeid skal være tydelig i det internasjonale landskapet av konferanser og diskurs*
- *Resultatene fra PKU-finansierte prosjekt skal brukes og danne referanse i en internasjonal kontekst*

Tiltak:

- *PKU skal prioritere prosjekter som involverer flere kunstneriske uttrykksformer og som har internasjonale samarbeidspartnere*
- *PKU skal styrke Artistic Research Forum som internasjonalt og tverrkunstnerisk kontaktpunkt*
- *PKU skal arbeide for videre utvikling av flermediale plattformer for prosjektsamarbeid og dokumentasjon*